

ТУРИЗМ ИНДУСТРИЯСИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ

Примқулов Диёр

Жиззах Sambhram университети

2-босқич магистранти

Аннотация: *Мазкур мақола Ўзбекистонда туризм соҳасини ривожлантиришининг истиқболли йўналишларига бағишланган. Минтақаларда туризм соҳасини ривожлантиришининг иқтисодий ҳолати ҳам таҳлил қилинган. Бундан ташқари, туризм соҳасидаги долзарб муаммолар ечимига бағишланган илмий тавсиялар келтириб ўтилган. Калит сўзлар: туризм индустрияси, минтақавий ривожланиш, хорижий туристлар таширифи, туристик хизматлар экспорти.*

Кириш

Туризм соҳасини ривожлантириш мақсадидада ҳукумат томонидан, жумладан, шахсан Президент томонидан босқичма-босқич комплекс қарорлар, фармонлар ва давлат дастурлари қабул қилинмоқда. Сўнгги йилларда туризм соҳасини ривожлантириш, туристларга етарли шароитлар яратиш, туризм инфратузилмасини шакллантириш ҳамда туристларнинг хавфсизлигини таъминлаш борасида белгиланган чора-тадбирлар ҳуқуқий ҳужжатлар билан мустаҳкамланиб бормоқда. Туризм соҳасини тезкор ривожланишини таъминлаш мақсадида эркин туристик зоналарни ташкил этиш бўйича бир нечта ҳукумат қарорлари қабул қилинди. Унда асосий урғу соҳага янги инвестицияларни ва айни вақтга жаҳондаги энг илғор тажрибалар ва инновацияларни жорий қилишга қаратилган. Шу асосда Тошкент вилоятида “Чорвоқ” эркин туристик зонаси, Тошкент шаҳрида “Эски шаҳар” туризм зонаси, “Самарқанд сити” туристик зонаси, “Қадимий Бухоро” туристик зонаси вабошқа спорт-соғломлаштириш ва экологик қулай маконларда туристик зоналар ташкил этилмоқда. Мамалкатмизда хорижий туристлар оқимини кўпайтириш ва ички туризмни янада ривожлантириш, сайёҳлик хизматларини яхшилаш ва турларини кенгайтириш мақсадида тарихий-маданий ёдгорликлар ва туристик салоҳияти юқори бўлган жойларнинг инфратузилмавий шароитларини замонавий талаблар даражасига етказиш бўйича чора-тадбирлар белгиланди. Уларда Wi-Fi зоналарни ташкил этиш, транспорт инфратузилмаси, жаҳон туристик меъёрлари ва гигиена нормативларига мувофиқ келадиган санитариягигиена тармоқларини, туризм инфратузилмаси объектларини -тарихий ва меъморий ёдгорликлар, музейлар, театрлар, маданият уйлари, умумий овқатланиш пунктлари, хизмат кўрсатиш объектлари, автомобилларга ёқилғи қуйиш шохобчалари, автомобиллар учун вақтинча тўхташ жойлари, йўлбўйи инфратузилмасининг сервис хизматлар кўрсатиладиган ҳудудлари, бозорлар, расталар, дўконлар ва одамлар гавжум бўладиган бошқа жойларда замонавий туристик инфратузилмани жорий этиш бўйича сезиларли қадамлар қўйилди. Бу, ўз навбатида, мамлакатимизда бозор иқтисодиёти шароитида туризм

бизнеси субъектлари учун имтиёзлар орқали соҳанинг ривожланиши учун катта имкониятлар яратмоқда. Мавзуга оид адабиётлар таҳлили Туризм индустрияси ривожланишининг методологик асослари хорижлик ва маҳаллий олимлар илмий ишларида муҳим тадқиқот предмети сифатида ўрганилган. Хусусан, туризм индустриясининг ривожланишига бағишланган илмий манбалардан энг муҳимларидан бири В.И.Азар тадқиқот ишларини санаб ўтиш мумкин [4]. Сўнги йилларда чоп этилган маҳаллий олимларнинг илмий ишлари ҳам диққатга молик. З.И.Усмонова томонидан эълон қилинган илмий ишларда туристикрекреацион хизматларнинг ривожланиш тенденциялари таҳлил қилинган [5]. Ж.Н.Абиев миллий иқтисодиётда туризм тармоғини ривожлантиришнинг иқтисодий жиҳатларини тадқиқ этган [6]. Ш.Р.Рузиев томонидан тарихий-маданий туризмни ривожлантиришнинг ташкилий-иқтисодий механизми ва уни такомиллаштириш масалалари ўрганилган [7]. О.Ҳ.Ҳамидов томонидан экологик туризмни бошқаришнинг услубий асосларини такомиллаштириш масаласи чуқур ўрганилган [8]. А.К.Алимов экологик туризмни ривожлантиришнинг устувор йўналишлари ва истиқболлари масаласида монографик тадқиқотларни олиб борган [9]. А.А.Эштаев томонидан туризм индустрияси ва уни бошқаришнинг маркетинг стратегиясини ишлаб чиқиш методологияси тадқиқ этилган [10]. Бироқ бугунгача олиб борилган илмий-амалий тадқиқотларда туризм соҳаси ривожланиши устуворликларини белгилаб олиш ҳамда прогнозлаштириш муаммолари етарли даражада ўрганилмаган. Ушбу тадқиқот иши эса масаланинг айни жиҳатларини камраб олган. Тадқиқот методологияси Тадқиқот иши давомида кузатиш, қиёслаш, тизимли ва қиёсий таҳлил, статистик гуруҳлаш, эксперт баҳолаш каби усуллардан фойдаланилди. Хусусан, ўндан ортиқ туристик объектларда респондентлар билан чуқурлаштирилган интервьюлар ташкил этилди. Натижада Ўзбекистонга ташриф буюрган туристларнинг жинси, ёши, маълумоти, даромадлари каби демографик кўрсаткичлар юзасидан маълумотлар тўпланди. Бундан ташқари, туристик фаолият субъектлари менежерлари ўртасида фокус-гуруҳлаш методи асосида таҳлилий изланишлар олиб борилди. Тадқиқотлар натижасига кўра туристларга тақдим этилаётган асосий туристик маҳсулотлар таркиби ўрганилди. Тадқиқот иши давомида олинган асосий илмий натижаларнинг ишончилигини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Давлат Статистика қўмитаси маълумотларидан фойдаланилди. Ўзбекистон ҳукуматининг туризм соҳасини ривожлантириш борасидаги ислохотлари натижасида 2018 йилда маҳаллий туристларнинг сони 18,1 миллиондан, хорижий туристларнинг мамлакатимизгаташрифи эса 5,3 миллиондан ортгани туризм соҳасидаги кескин ижобий ўзгаришларни кўрсатмоқда. Ўзбекистон Республикаси Туризмни ривожлантириш давлат қўмитаси маълумотларига кўра 2019 йилда маҳаллий туристлар сони 18 миллиондан ортиши, хорижий туристлар сони эса 6 миллион бўлиши кутилади. 1-жадвал маълумотларидан кўриниб турибдики, 2018 йилда меҳмонхоналар сони 904 тага етиб, 2016 йилга нисбатан 1,8 мартага кўпайган. Улардаги хоналар ва ўринлар сони мос равишда 1,61 ва 1,65 баробарга кўпайган. Ушбу кўрсаткич 2019 йилда 1200 тага етиши прогноз қилинмоқда. Меҳмон уйлари сони эса,

2018 йилда 6 та бўлиб, 2019 йилда бу кўрсаткич 200 тани ташкил этиши прогноз қилинмоқда. Шунингдек, санаторий ва соғломлаштириш объектлари сони 2018 йилда 75 тани ташкил этиб, 2016 йилга нисбатан 44 фоизга кўпайганини кўришимиз мумкин.

Мамлакатимизда туризм соҳасини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиш ва туристик бизнес вакилларига қатор имтиёзлар берилиши билан бирга хорижий туристларни мамлакатимизга киришлари учун қулай шароитлар яратишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Йиллар давомида ёпиқ сиёсат асосида виза режимининг қатъий назоратда ушлаб турилиши туристлар оқими камлигининг асосий сабабларидан бири эди. Шу нуқтаи назардан, мамлакатимиз Президенти ташаббуслари билан хорижий фуқароларнинг мамлакатимизга кириш визасини олиш тизимида ҳам сезиларли ўзгаришлар қилинишига алоҳида эътибор қаратилди. Жумладан, ўтган йилнинг 10 февралидан бошлаб, Япония, Жанубий Корея, Сингапур, Малайзия, Индонезия, Туркия ва Исроилдан келаётган туристларга мамлакатимизда 30 кунгача визасиз бўлишга рухсат берилди. Бундан ташқари, 39 мамлакат фуқароларига виза бериш тартиби соддалаштирилди. 2018 йил 1 июлдан электрон визалар жорий қилинди ва туристларга визани Ўзбекистонга кириш вақтида чегара постларида олишлари учун шароит яратилди. Шунингдек, зиёрат туризми бўйича мамлакатимизнинг салоҳиятини ҳисобга олиб, зиёратчиларга зарур қулайликлар яратиш мақсадида Дин ишлари бўйича қўмита таркибида Зиёрат туризмини қўллаб-қувватлаш бўлими ташкил этилди, Малайзия, Туркия, Индонезия каби давлатлар учун визасиз режим жорий этилди. Туризм соҳасига киритилаётган инвестициялар самарадорлигини оширишга алоҳида эътибор қаратиш баробарида туризм соҳасидаги бизнес субъектларининг инвестицион салоҳиятини кенгайтириш ва инвестицион жозибadorлигини ошириш мақсадида хориж тажрибасида учрамаган катта имтиёзларга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан 2019 йил 5 январдаги қарори билан Ўзбекистонда меҳмонхоналар қурилиши жадаллик билан олиб борилишини таъминлаш мақсадида 50 та ўрндан кам бўлмаган уч юлдузли меҳмонхона қурган инвесторларга меҳмонхонадаги ҳар бир номерга сарфланган харажати учун 40 млн. сўм ва 100 ўрндан кам бўлмаган тўрт юлдузли меҳмонхона қурган инвесторларга меҳмонхонадаги ҳар бир номерга сарфланган харажати учун 65 млн. сўм субсидия берилиши белгиланди. Бундан ташқари, уч юлдузли дастлабки 50 меҳмонхонага ҳар бир номер учун йилига 200 доллар ва тўрт юлдузли 30 меҳмонхонага ҳар бир номер учун йилига 400 доллар миқдоридан компенсация тўланади. Масалан, 100 та номерга эга меҳмонхона учун буйилга 40 минг доллар компенсация тўланади. Қарорда яна Ўзбекистонда 2022 йилнинг 1 январига қадар 50 мингта қўшимча меҳмонхона ўрнини яратиши белгилаб берилди. Мамлакатимизда туризм соҳасининг ривожланишига берилаётган эътибор ва бу соҳада олиб борилаётган ислохотларнинг туб моҳияти мамлакатимизда иш ўринларини кўпайтириш, аҳоли даромадларини ошириш, экспорт таркибини кенгайтириш ва инвестицион салоҳиятни ошириш орқали аҳоли фаровонлигига эришишдир.

Хулоса ва таклифлар

Тадқиқот иши юзасидан қуйидаги илмий хулоса ва таклифларни келтириб ўтиш ўринли: - маҳаллий туристик дестинациялар рекламасини кучайтириш орқали аҳоли кенг қатламларининг туристик фаоллигини рағбатлантириш зарур; - рақобат муҳитини қўллаб-қувватлаш, туристик бизнес субъектлари рейтингини шакллантириш ҳамда айна йўналишда ахборот-коммуникация технологияларидан самарали фойдаланиш мақсадга мувофиқ; - туркомпаниялар вакиллари минтақаларнинг туристик жозибадорлиги билан таништириш ҳамда уларга туристик маршрутлар тайёрлаш бўйича мақбул шароитлар яратиш муҳим саналади. Хулоса қилиб айтганда, туризм индустрияси ривожланишининг асосий йўналишлари ва истиқболларини белгилаб олиш орқали ушбу соҳада олиб борилаётган амалий саъй-ҳаракатларни сифат жиҳатдан янги bosқичга кўтариш долзарб вазифалардан бири ҳисобланади.

REFERENCES:

1. “O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. 2016 yil 2 dekabr, PQ-2666-son.
2. “O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasining faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. 2018 yil 6 fevral, PQ-3510-son.
3. “O‘zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo‘shimcha choratadbirlar to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. 2019 yil 05 yanvar, PF-5611 son.
4. Azar V.I. “Rekreasion geografiya”. Monografiya. Moskva, 2017 y., qayta nashr – 89-124 b.
5. Usmanova Z.I. O‘zbekistonda turistik-rekreasion xizmatlarni rivojlantirish xususiyatlari va tendensiyalari. Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun tayyorlangan dissertatsiya avtoreferati. Samarqand, 2018 y. – 17-19 b.